

Δύο Σαίξπηρ χωρίς ταμπού

Καλόγουστα θεάματα προσαρμοσμένα στην εποχή μας - Κριτική Σπύρος Παγιατάκης

Γουίλιαμ Σαίξπηρ
Με το ίδιο Μέτρο

Σκηνοθεσία: Θωμάς Μοσχόπουλος
Θέατρο: Πόρτα

Γουίλιαμ Σαίξπηρ
Βασιλιάς Ιωάννης

Σκηνοθεσία: Νίκος Χατζόπουλος
Θέατρο: Αμόρε - Εξώστης

Πώς παίζεται -ή, ακόμα καλύτερα, πώς δικαιώνεται- ο Σαίξπηρ σήμερα; Όπως να 'ναι. Κι αυτό όχι βέβαια με την έννοια της προχειρότητας και του επιπόλαιου διαβάσματος του αρχικού κειμένου. Όμως σε μία εποχή -τη σημερινή- όπου τα πρότυπα, τα ταμπού και κυρίως οι μύθες τείνουν να εξαλειφθούν, σε καιρούς όπου δεν υφίστανται πλέον -ευτυχώς!- οι συγκεκριμένες τεχνотροπίες «του συρμού» όπως παλιά, αλλά όλα κρίνονται ολόενα και περισσότερο από το περιεχόμενό τους και όχι από τη φόρμα τους, τα πάντα επιτρέπονται. Ασφαλώς πάντα με την προϋπόθεση ότι ο καλλιτέχνης -στη συγκεκριμένη περίπτωση ο σκηνοθέτης- θεμελιώνει αυτό που δημιουργεί και παρουσιάζει.

Όπως για παράδειγμα, το να εισαγάγει κανείς μια παράσταση -αυτή του σαιξπηρικού «Με το ίδιο μέτρο» σε σκηνοθεσία του Θωμά Μοσχόπουλου- στο κοινό της μέσω ενός DJ που παίζει γερμανικά τραγούδια του '40 από το βαθύφωνο ινδαλμα των απαταχού τραβεστί, τη Ζάρα Λεάντερ, θα 'πρεπε να έχει κάποιο νόημα.

Όμως το σημάδι του Durchhaltelied -δηλαδή ένα τραγούδι απ' αυτά που υποκινούσαν τους ετοιμόρροπους Γερμανούς να σφίξουν τα δόντια και να ελπίζουν σε μια επικράτηση του Χίτλερ- παραμένει μετέωρο και ανεξήγητο. Ασφαλώς στο πολύ επιμελημένο πρόγραμμα υπάρχουν ενημερωτικότερα άρθρα («Ερωτισμός, Σεξουαλικότητα, Πορνεία» ή και «Ηγεμόνες-Εξουσία-Καταστολή») τα οποία θα μπορούσαν να δώσουν κάποιο ερμηνευτικό στίγμα στην πρακτική εφαρμογή του κειμένου στη σκηνή. Δεν το κάνουν -μάλλον δεν το κατορθώνουν- όμως. Τόσο η σκηνοθεσία, όσο και η δραματολογική επεξεργασία (η έντεχνα νεολογιστική θεατρική μετά-

Από την παράσταση «Βασιλιάς Ιωάννης» του Γουίλιαμ Σαίξπηρ σε σκηνοθεσία Νίκου Χατζόπουλου στον Εξώστη του Θεάτρου Αμόρε. Σκίτσο της Ελλης Σολομωνίδου - Μπαλάνου.

φραση ήταν της Άννας Μάσχα και του Γιάννη Νταλιάνη) του Θωμά Μοσχόπουλου παρέμεινε πεισματικά κοντά σ' ένα καθόλα ελκυστικό σβέλτο και ευφάνταστο σκηνικά θέαμα, ξεχνώντας τις προγραμματικές δηλώσεις για μηνύματα και σαιξπηρικές ερμηνείες.

Προσωπικά το καλόγουστο νεωτεριστικό θέαμα μου έφθασε και μου περίσσεψε, και δεν μ' ενόχλησε διόλου το ότι δεν βοηθήθηκαν ιδιαίτερα από τον σκηνοθέτη ώστε να λύσω όλους τους σαιξπηρικούς γρίφους (όπως: τι είναι καλό και τι κακό, τι ηθικό και τι όχι, πόσο θεμιτό είναι να λες ψέματα στον άνθρωπο που αγαπάς, ή -και το σημαντικότερο- το πώς τα πάντα έχουν δύο όψεις.)

Οι εμπνεΐες

Σ' ένα ενδιαφέρον εικαστικά διαχρονικό περιβάλλον (σκηνικά - κοστούμια Ελλην Παπαγεωργακοπούλου) εξίσου ενδιαφέροντες ηθοποιοί, όπως ο Άκης Σακελλαρίου, ο οποίος έχει την άνεση να μπορεί να απομακρύνεται περιστασιακά από τον ρόλο του, ο Γιάννης Νταλιάνης που μπορεί να 'ναι μονοκόμματος δίχως να γίνεται βαρετός, η Άννα Μάσχα που διαθέτει τη μοναδική τεχνική ενός υπο-παιξίματος, ο Κώστας Μπερικόπουλος, ο οποίος δια-

θέτει σκηνική αξιοπρέπεια ακόμα και ως η Τσατσά Μαντάμ Χαρθάλω, οι Βασίλης Παπαγεωργίου, Αργύρης Ξάφης, Γιώργος Γλάστρας, Βασίλης Καραμπούλας, που φέρνουν ευθύβολα στον αιώνα μας τους σαιξπηρικούς νεαρούς - μ' όλα αυτά λοιπόν και μ' άλλα -το art-video του Αλέξανδρου Γραμματόπουλου, την ηχο-«μουσική» από τους (τον; την;) Cotik- η παράσταση είναι ευχάριστη για να τη δεις.

Ο «Βασιλιάς Ιωάννης»

Ο άλλος «όπως-να' ναι-δεν-πειράζει» Σαίξπηρ, είναι ο «Βασιλιάς Ιωάννης» (μετάφραση - σκηνοθεσία Νίκος Χατζόπουλος). Φτιαγμένος για τον στενόχωρο χώρο του υπερώου του θεάτρου Αμόρε, με έξι ηθοποιούς να παίζουν καμιά δεκαπενταριά ρόλους, αυτός ο βασιλιάς με το πολύ κακό όνομα βρήκε τις αληθινές του διαστάσεις. (Τον θεωρούσαν άκαρδο φορομπάκτη και υπήρξε ο άλλος πόλος του πασιγνώστου μας Ρομπέν των Δασών, ο οποίος πάλι ορκιζόταν στο όνομα του «καλού» αδελφού του βασιλιά Ιωάννη, του Ριχάρδου του Λεοντόκαρδου, ο οποίος τριγύριζε κι αυτός στους Αγίους Τόπους ως σταυροφόρος επικορηγούμενος από τους φόρους που έβαζε ο αδελφός του. Αληθινός μύλος

επικοινωνιακής πολιτικής!) Μ' έναν παικνιδιάρη, έκτακτο Φάνη Μουρατίδη -ως η διπλή προσωπικότητα του Βασιλιά Ιωάννη, ο επώνυμος ήρωας βρήκε εδώ την παιγνιώδη έως και περιπακτική του διάθεση που σχεδίασε ο σκηνοθέτης.

Τώρα, ενδεχομένως οι Αγγλοσάξονες, λόγω παιδείας να έχουν άλλες προσλαμβάνουσες -περισσότερο δεσμευτικές- παραστάσεις από εμάς. Δ.χ. για τον Ρόμπερτ και τον νόθο Φώκονμπριτζ, για την Magna Carta, που ήταν η πρώτη μορφή ενός συντάγματος, όπως και για τις αντιπαλότητες του καθολικισμού με τα άλλα δόγματα. Κι ασφαλώς αυτό το γεγονός δημιουργεί υποχρεώσεις στους εκεί σκηνοθέτες οι οποίες εδώ ευτυχώς δεν υφίστανται.

Αντι-ηρωικοί χαρακτήρες

Ετσι, αυτό το οποίο έκανε ευκολότερα η ευφυΐς -αν και στριμωγμένη- παράσταση του Νίκου Χατζόπουλου ήταν το να εμφανισθούν ξεκάθαροι οι αντι-ηρωικοί χαρακτήρες σ' ένα έργο όπου διαγράφονται πειστικά οι αιώνιοι μηχανισμοί της εξουσίας. Το γεγονός ότι αυτό συμβαίνει με την εφαρμογή ενός αβιαστού ομαλότατου κιούμφορ σίγουρα συμβάλλει στην επιτυχία μιας παράστασης-αφρού, η οποία διαθέτει και μία από τις θεατρικότερες μεταφράσεις της εποχής μας -επίσης του Νίκου Χατζόπουλου. Μία μετάφραση η οποία κατορθώνει να εμπεριέχει ένα συμπεκνωμένο άρωμα της σαιξπηρικής ποίησης.

Οι Μαρία Καλλιμανή, Ελένη Κοκκίδου, Δέσποινα Κούρτη, Γιώργος Συμεωνίδης, Κοσμάς Φοντούκης όπως και ο Φάνης Μουρατίδης μεταδίδουν κάτι το οποίο δύσκολα συναντά κανείς σ' άλλα ελληνικά θέατρα: την αίσθηση ότι ανήκουν σ' ένα γερό ερμηνευτικό σύνολο. Κάτι το οποίο οι παλιοί θα θυμούνται από εκείνη την παλιά, την καλή εποχή του Θεάτρου Τέχνης με τον Κάρλο Κουν. Τα εξυπηρετικά σκηνικά της Μαρίας Βασιλάκη και τα υποδλωτικά κοστούμια της Ιωάννας Τσάμη, ασφαλώς και συμβάλλουν στην παράσταση.

Κι όσο για τον Σαίξπηρ σήμερα, μέσα στη νεότερη, τη διαρκώς εξελισσόμενη εποχή του θεάτρου μας, όποιος ισχυρίζεται ότι μπορεί να τον κάνει όπως κι ό,τι θέλει, δικαιώνεται.